

ADAPTACIÓ D'ITINERARIS DE LA VALL D'ALINYÀ PER LA PROMOCIÓ DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE CARÀCTER GENERAL I SENSORIAL

Autors: Joan Mariné, Maria Rosa Riera i Cristina Vert.

Directors: Dr. Martí Boada, Dra. Núria Casacuberta, Jordi Duch i Dr. Joan Rieradevall.
Llicenciatura de Ciències Ambientals.
Universitat Autònoma de Barcelona.

Resum

Després d'analitzar el potencial de la muntanya d'Alinyà, s'ha observat que és un lloc idoni per desenvolupar activitats d'educació ambiental (EA). Per aquest motiu s'elabora un itinerari d'EA, part del qual és adaptat sensorialment.

Havent analitzat els pros i contres de cada itinerari ja descrit en la muntanya d'Alinyà s'ha escollit l'itinerari 3 que s'amplia fins a la zona de El Ribatell per aconseguir un dels objectius inicials: l'adaptació d'un itinerari d'EA per a persones amb mobilitat reduïda o discapacitades.

En el disseny de l'itinerari s'han inclòs tots els elements d'interès socio-ambiental més destacables de la zona, entre els quals es pot destacar els diferents tipus de boscos, aspectes geològics com el Roc de la Pena o els quatre grans rapinyaires que es poden trobar a la zona.

Paraules clau: itinerari, educació ambiental, sensorial i Vall d'Alinyà.

Resumen

Después de analizar el potencial de la montaña de Alinyà, se ha observado que es un lugar idóneo para desarrollar actividades de educación ambiental (EA). Por éste motivo se elabora un itinerario de EA, parte del cual es adaptado sensorialmente.

Una vez analizados los pros y contras de cada itinerario descrito en la montaña de Alinyà se ha elegido el itinerario 3 que se amplía hasta la zona de El Ribatell para conseguir uno de los objetivos iniciales: la adaptación de un itinerario de EA para personas con movilidad reducida o discapacitadas.

En el diseño del itinerario se han incluido todos los elementos de interés socio-ambiental más destacables de la zona, entre los que destacan las distintas tipologías de bosques, aspectos geológicos como el Roc de la Pena o las cuatro grandes rapaces que podemos encontrar en la zona.

Palabras clave: itinerario, educación ambiental, sensorial y Vall d'Alinyà.

Abstract

After analyzing the potential of the mountain of Alinyà, it has been observed that it is an ideal place to develop environmental education activities (EE). Departing from this, an EE itinerary has been devised, part of which is adapted to sensorial experience.

Having examined the pros and cons of each of the already established itineraries through the mountain of Alinyà, itinerary 3, which extends itself until El Ribatell area has been chosen in order to achieve one of the initial goals: the adaptation of an EE route for people with reduced mobility or disabilities.

The most remarkable elements of socio-environmental interest in the area have all been included in the design of the itinerary. Among these, the different kind of woods, geological features such as the Roc de la Pena and the four big birds of prey found in this zone can be highlighted.

Key words: itinerary, environmental education, sensorial experience, Vall d'Alinyà.

Introducció

L'educació ambiental és una disciplina sorgida als anys seixanta com a resposta a la crisi ambiental d'aquell moment. Té com a objectius transmetre tant valor socials com naturals als individus a partir de l'observació i anàlisi de l'entorn. D'aquesta manera s'aconsegueix que la societat participi de forma activa en la preservació del medi ambient i en la divulgació d'una sèrie de valors que posen de manifesta la relació entre l'individu i el medi.

A Catalunya els primers indicis de EA sorgeixen amb l'excursionisme científic l'any 1876, que tenen com a objectiu apropar-se al patrimoni natural i cultural del territori.

Tot i això, la primera experiència d'EA duta a terme a Catalunya va ser l'itinerari de la natura del Bosc de Santiga. Posteriorment també es desenvolupen altres iniciatives com escoles natura i equipaments, entre les quals destaquem el de Can Lleonart, al Parc Natural del Montseny.

Paral·lelament es comencen a desenvolupar els primers itineraris pedagògics de la natura, que experimenten un fort creixement en poc temps.

L'itinerari ambiental es tracta de recursos educatius estructurats al voltant d'un recorregut que tenen com a objectiu observar i estudiar diversos aspectes del medi. Destaquen el del PNM o el PN de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.

Per facilitar que tothom pugui gaudir d'un itinerari d'EA es varen desenvolupar els itineraris adaptats per a persones amb mobilitat reduïda o amb algun tipus de discapacitat, que anomenem itineraris d'EA sensorial.

A la Vall d'Alinyà no hi ha antecedents destacables d'EA, tot i això si que s'han realitzat alguns camps de treball durant l'estiu i actualment trobem un centre d'informació: El Ribatell.

Objectius

Per tal de dissenyar dos itineraris d'EA a la Vall d'Alinyà, amb la finalitat de suplir la mancança d'aquest tipus d'activitat s'han dut a terme una sèrie d'objectius específics:

- Fer una avaluació dels valors de la muntanya d'Alinyà com a recurs educatiu i motivador.
- Analitzar els itineraris proposats per escollir el més apte.
- Seleccionar la ubicació de les parades.

- Escollir el recorregut de l'itinerari sensorial, la localització de les parades i els elements que s'utilitzaran.
- Analitzar els pros i contres d'elaborar un itinerari guiat o autoguiat.

Metodologia.

Per tal de realitzar l'estudi s'ha realitzat un treball de reconeixement del camp que consisteix en realitzar els itineraris proposats per tal de saber quin d'aquests era el més convenient per dur a terme l'adaptació. També s'ha escollit la zona més adequada per a desenvolupar-hi un itinerari d'EAS. A més d'això, s'han realitzat diverses experiències d'itineraris ambientals similars al que es vol desenvolupar per conèixer quines poden ser les mancances del nostre.

Per altra banda, s'han realitzat entrevistes tant a membres de la Fundació Catalunya Caixa com a diverses persones especialitzades en l'àmbit d'estudi.

Finalment, s'ha dut a terme una recerca documental i cartogràfica per conèixer a fons totes les característiques de la zona d'estudi, la Vall d'Alinyà.

Inventari i diagnosi

1. Criteris de selecció de l'itinerari

Després d'analitzar les característiques dels 14 itineraris ja existents a la Vall d'Alinyà, s'han aplicat uns criteris d'inclusió per tal de fer una tria de l'itinerari més adequat.

Els criteris que s'han tingut en compte són: la distància i el temps del recorregut, la dificultat, el tipus (lineal o circular) i el desnivell. Són aptes els itineraris amb:

- Una distància menor o igual a 4 km.
- Un temps màxim de una hora i 15 minuts.
- Una dificultat baixa.
- Un recorregut circular en comptes de lineal.
- Un desnivell menor a 200 m.

Després de fer aquest anàlisi, dos itineraris compleixen un major nombre de criteris d'inclusió: l'1 i el 3. Per acabar de decidir entre aquests dos, s'han tingut en compte els aspectes d'interès socio-ambiental. Aquests han sigut més importants a l'hora de prendre la decisió ja que en un itinerari d'EA és important que hi hagi aquests aspectes. És per això, que finalment s'ha escollit d'itinerari 3, tot i ser lineal, perquè té

molta més riquesa socio-ambiental que l'altre.

Taula 1: aspectes socio-ambientals dels itineraris 1 i 3.

	Itinerari 1	Itinerari 3
Aspectes geològics:	Roca de Sant Ponç	Roca de Sant Ponç
	L'aiguaneix	Font del Gavatxó
		Roc de la Pena
Aspectes antropològics:	Poble de Llobera	Poble de Llobera
	Feixes	Feixes
		Poble d'Alinyà
		Església de Sant Esteve
		Corral del Puit
		Ermita de Sant Ponç
		Castell medieval d'Alinyà

2. Prolongació de l'itinerari

Per tal de poder elaborar l'itinerari d'EAS es decideix allargar l'itinerari 3 fins a la zona de El Ribatell, on es desenvolupen una sèrie d'accions per potenciar el contacte amb la natura a través dels sentits.

Per tal d'unir aquests dos trams s'ha decidit aprofitar el recurs ja existent del Camí de Missa, també molt ric en aspectes del medi natural i social.

Resultats

L'itinerari ha estat dividit en tres trams que es corresponen amb els descrits anteriorment:

- Tram 1: El Ribatell.

- Tram 2: Camí de Missa.
- Tram 3: Itinerari 3.

El conjunt dels tres trams forma l'itinerari anomenat: "Alinyà: de l'obaga a la solana", en el qual es descriuen 10 parades.

Amb aquestes parades es pretén destacar els trets més significatius de la muntanya d'Alinyà, que inclouen aspectes antropogènics, faunístics, geològics i botànics. De les parades, les més rellevants són:

- El Camí de Missa.
- El Gran Roure.
- El Roc de la Pena.
- El mirador dels Rapinyaires.

Conclusions

- Alinyà, tot i no tenir cap itinerari d'EA descrit, és un lloc idoni per desenvolupar-hi aquest tipus d'activitat degut a la seva riquesa paisatgística i al fet de no ser encara molt conegut i per tant, molt explotat turísticament.
- La empremta històrica de la Vall d'Alinyà destaca diversos aspectes característics que ens ajuden a entendre l'evolució de la societat en la zona rural.
- El 80% dels itineraris descrits per la Fundació Catalunya Cai-

xa, no compleixen algun dels requisits per poder classificar l'itinerari com a apte.

- L'itinerari 3 compleix tots els criteris d'inclusió excepte el de "tipus", ja que es tracta d'un itinerari lineal. Tot i això, s'ha proposat una nova via per tal de tornar al punt d'inici per un camí diferent.
- "Alinyà: de l'obaga a la solana" es divideix en tres trams: El Ribatell, el Camí de Missa i l'itinerari 3.
- El tram 1 ha estat adaptat sensorialment. Aquest tram presenta les condicions idònies per ser adaptat degut a la fàcil accessibilitat, a la proximitat del centre d'informació El Ribatell, del riu, al desnivell gairebé nul i a la seva curta distància.
- El tram 2 serveix per unir els altres dos trams a l'hora que ofereix un gran ventall d'elements d'interès socio-ambiental com pot ser la reflexió històrica o la riquesa de la biodiversitat localitzada en un tram tan curt.
- Amb l'itinerari 3 aconseguim acostar als usuaris els quatre grans rapinyaires de la Vall, al mateix temps que ofereix una

visió panoràmica d'aquesta. A més, també permet explicar els diferents tipus de bosc.

- Bona part de l'itinerari es situa a la vessant sud (solana) de la vall, fet que permet que es pugui fer el recorregut durant pràcticament tot l'any.
- El tram dos i tres es poden fer de forma autoguiada, en canvi en tram 1 és molt recomanable que sigui guiat.

Bibliografia

BENAYAS, J; GUTIÉRREZ, J i HERNANDEZ, N (2003). *La investigación en educación ambiental en España*.

FUNDACIÓ TERRITORI I PAISATGE CAIXA CATALUNYA (2004). *Paisatges vius. Espais de la fundació territori i paisatge 1997-2004*.

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE MEDI AMBIENT (2003). *Estratègia catalana d'educació ambiental, una eina per a la comunicació i la participació*.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL (2004).

*Els sistemes naturals de la Vall
d'Alinyà.*

NOVO VILLAVERDE, Maria
(1985). *Educación Ambiental*. Ma-
drid. Ed: ANAYA

OBRA SOCIAL DE CATALUNYA
CAIXA (2012). *Alinyà Muntanya
viva*. Barcelona. Ed. Viena Edicions.